

A $\frac{20}{2;2}$

ГЛАСНИК

СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА

Књ. II св. 2

БЕОГРАД
1950

Барјамича у Турској и дошао до ових резултата. Ти колонисти, као што је познато*, насељени су у Турску пре неколико векова (али немамо тачних података о времену миграције и месту одакле су пошли). Њихов говор и по својим архаизмима и по својим иновацијама претставља посебан тип међу српским говорима. На месту старог јата под акцентом стоји глас између е и и (уз извесне икавизме сличне онима у Војводини и Шумадији). Акцентуација је претежно непренесена са кановачким дуљењем у познатом положају (вóда). Деклинација је нова; код имен. м. и ср. рода и дат. и инстр. мн. јавља се -ама (јунāкāма). Конјугацију одликују жива употреба аориста и имперфекта и наставак -еју у 3 л. мн. през.: љзнеју, мōлеју.

Однос акцентуације и замене јата, а и низ детаља, потсећају на неке говоре јужног Баната (напр. Беле Цркве) и источне Шумадије. Сматра да се може поверовати народној традицији о досељењу из Јагодине. Наравно, уз примедбу да данашњи говор Јагодине показује друге црте унесене накнадно с југа, а да продужење старог говора Поморавља треба тражити даље на северу.

3) И в а н П о п о в и ћ, асистент, посетио је септембра месеца две тачке на бачком дијалектском терену. Једно је била Суботица (нарочито салаши звани *Бѣково*), а друго су били *Госпођинци* (Госпођинце) североисточно од Новог Сада.

Циљ посете Суботици је било фиксирање буњевачког североисточног говорног типа. Показало се да суботички Буњевци имају готово исту гласовну систему као суботички екавци: то значи \check{e}^a (*вèлика*) и \check{o}^a (*дòбро*); \bar{e} (*Буњѐвци*) и \bar{o} (*зòб*); у извесним случајевима \check{e} и \check{o} (*мèни, с кòли*); развијена је снажна флукуација (*н^e.еће, мò^aгл^o.о се*); „тврдо“ и „меко“ ш и ж (*жѝвот; жѝвину*); веларно и палатално л (*досèл'ил'и; бѝла*) и др. У области морфологије — разлике према бачким екавцима, међутим, знатне су: у пад. мн. м. и ср. Буњевци имају: -ама (*у вагòнама*); 3 мн. през. -у поред -е (*нòсу*) и -аје поред -ају (*пѝваје, ѝграје*) и др. Тако се може рећи да су се Буњевци јако измешали са екавским елементом, али су сачували низ знакова своје индивидуалности; главни знак би био њихов икавизам.

Циљ посете Госпођинцима био је проверавање ранијег Поповићевог шајкашког материјала, његово попуњавање и проширивање. Може се рећи да Госпођинци лепо претстављају онај шајкашки тип који је оцртан у једном од његових ранијих

*) Д-р Миленко Филиповић, Галипољски Срби, Београд 1946.

извештаја*) — и да имају све тамо поменуте карактеристичне црте (саопштено 22 X 1950).

4) Берислав Николић, студент-стипендиста, саопштио је резултате до којих је дошао у времену од 30 октобра до 14 новембра када је посетио у Срему места: Инђију, Павловце, Врдник. Утврђено је да на том терену постоји углавном јединствен говорни тип. Његове су важније особине ове:

А. Фонетика. — 1. Вокализам. — а) \bar{e} , \bar{o} ; $\underset{c}{e}$, $\underset{c}{o}$; уснени сугласници и сонанти могу — али не доследно — да помере такву артикулацију: $\bar{e} > \underset{c}{\bar{e}}$ (б \bar{e} сан); $\bar{o} > \underset{c}{\bar{o}}$ (м \bar{o} мак). — б) \bar{a} : $\bar{a} \parallel \underset{c}{\bar{a}}$. — в) $\text{к:}\alpha\text{)прк} \rightarrow \text{пре-}$; β) д \bar{u} , н \bar{i} гди, н \bar{e} гди, $\overset{v}{o}$ де, $\overset{v}{o}$ де; γ) с \bar{e} јати; δ) г \bar{n} јздо; ϵ) с \bar{i} кира; ζ) у Павловцима често у voc. sg. д \bar{i} те, поред (ређе) д \bar{i} јете и (чешће) д \bar{e} те; η) нико, никад ($\text{и} < \text{к}$) не познаје овај говор. — 2. Консонанти. — а) губљење х; м. њега у интервокалном положају ј и в; иначе, честа је супституција к м. х; — б) ш, ж (Павловци и, нарочито, Инђија); ш, ж \parallel ш', ж' (Врдник); исти је случај и код ч, џ (ш = знак за „тврдо“ ш чији је резонатор велики). — 2. Акценат. — а) Акцентуација млађа новоштокавска; — б) отворени крајњи слог не познаје дужине; — в) \ најбоље чува после себе дужину затвореног слога (с \bar{e} д \bar{i} м); — г) у скраћивању дужина иза себе најрадикалнији је \bar{c} . — д) отсуство кановачког дуљења. — Б. Морфологија — 1. Архаични падежи именске промене. — а) Отсуство dat. pl. на -ом (-ем) — б) Instr. pl., loc. pl. masc. и neutr. без -ма: пред врати, на коли. — в) Нису нађени loc. pl. fem. без -ма. — 2. Уопштавање наставка тврде промене у instr. sg. именица м. р.: са пасуљом. — 4. Служба инструменталног облика м. и ср. р. јд. за локативна и (ређе) дативна значења код заменица и придева — особина је и овог говора (у $\overset{v}{o}$ в \bar{i} м ш \bar{o} ру). — 4. У 3 pl. praes.: а) познати наст.-е; б) ширење наст.-у; в) паралелизам наставака -у \parallel -ду. — 5. И глаголи на -ћи граде футур од краћег облика инфинитива. (Саопштено 21-XI-1950).

Од издања Института изашао је у овом периоду часопис „Јужнословенски филолог“ књ. XVIII, затим свеска 9—10 I књиге н. с. часописа „Наш језик“ и свеска 1—2 II књиге истог часописа, а свеска 3—4 дата у штампу.

Б. Отсек за експерименталну фонетику

1) Ђорђе Костић, виши научни сарадник: Акценат и реченичка интонација. — Током 1937—8 год. аутор је испитивао

*) в. Гласник САН I, св. 3, стр. 484—485.